

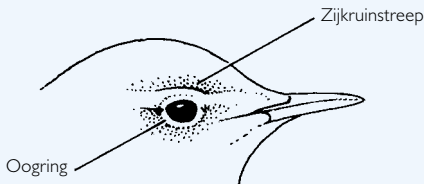
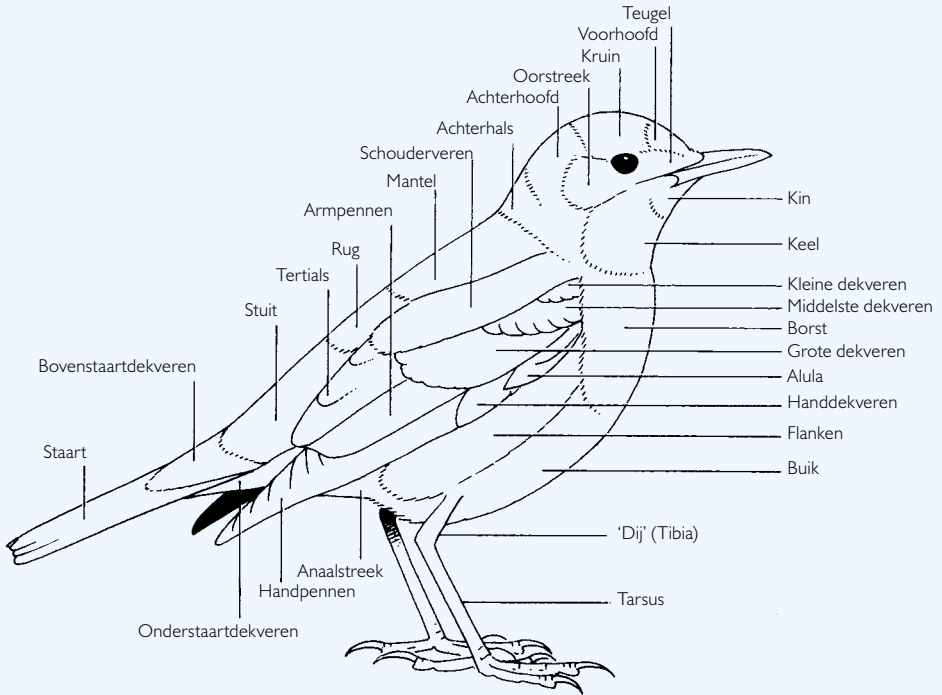
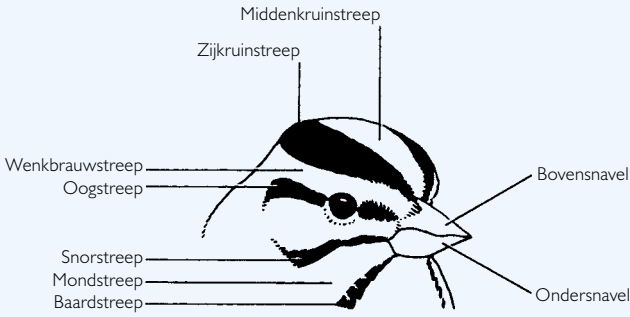
Ontdek de
verschillen tussen
vergelijkbare
soorten vogels

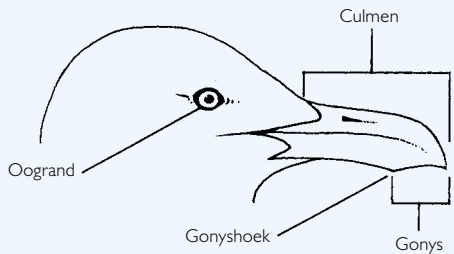
Vogel determinatie

Keith Vinicombe, Alan Harris en Laurel Tucker

De oogring bestaat uit veren. De oogrand is de ring van naakte huid die te zien is rond het oog van sommige vogels, zoals meeuwen.

Vogeldeterminatie

ONTDEK DE VERSCHILLEN TUSSEN
VERGELIJKBARE SOORTEN VOGELS

Keith Vinicombe, Alan Harris
en Laurel Tucker

KOSMOS

Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

www.kosmosuitgevers.nl

 @kosmosuitgevers

Laurel Tucker

Laurel overleed op 20 juni 1986 na een hersenbloeding, waarvan ze nooit meer bij bewustzijn is gekomen. Ze was 35 jaar. We waren al bijna drie jaar samen en ze begon met veel plezier aan de eerste versie van dit boek, enthousiast vanwege het vooruitzicht dit gezamenlijke project uit te voeren. Zij heeft slechts achttien van de platen kunnen afmaken. Laurel was een opmerkelijke vrouw, wier levendige en intense persoonlijkheid op de een of andere manier tot uiting kwam in haar illustraties. Ik hoop dat deze nieuwe editie en zijn voorganger, samen met het *Handbook of Bird Identification* van Mark Beaman en Steve Madge, zullen dienen als een bewijs van haar opmerkelijke vermogen als vogelillustrator en vogelaar.

Het boek is natuurlijk gewijd aan haar herinnering.

K.E.V.

Oorspronkelijke titel: *The Helm Guide to Bird Identification*

Oorspronkelijke uitgever: Christopher Helm London,
imprint van Bloomsbury Publishin Plc,
50 Bedford Square, London WC1B 3DP, Groot-Brittannië

© 2014 tekst: Keith Vinicombe

© 2014 illustraties: Alan Harris en Laurel Tucker

© 2015-2017 Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

Vertaling en typografie binnenwerk: Ger Meesters

Omslagontwerp: Garage bno

ISBN 978 90 215 6625 2

NUR 435

Tweede druk 2017

Alle rechten voorbehouden / All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Noch de maker, noch de uitgever stelt zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in deze uitgave.

Inhoud

DANKWOORD.....	8
INLEIDING.....	9
HOE DIT BOEK TE GEBRUIKEN.....	10
SHORTCUTS NAAR DETERMINATIE.....	11
WOORDENLIJST.....	13
TOPOGRAFISCHE TIPS.....	14
RUI EN LEEFTIJDSEBEPALING.....	17
SOORTEN	
Wilde en Kleine Zwaan*.....	22
Grauwe Gans*.....	24
Sneeuwgans en Ross' Gans.....	31
Kleine en Grote Canadese Gans.....	35
Rotgans.....	38
Mandarijn- en Carolina-eend.....	41
Smient en Amerikaanse Smient.....	44
Grote grondeleenden in de late zomer en herfst:	
Wilde Eend, Krakeend, Pijlstaart en Slobeend.....	48
Kleine grondeleenden: Wintertaling, Amerikaanse Wintertaling,	
Kaneeltaling en Blauwvleugeltaling en Zomertaling.....	54
<i>Aythya</i> -eenden: Topper en Kleine Topper, Ringsnaveleend,	
Witoogeend en hybriden*.....	59
Eiders: vrouwtjes, onvolwassen en eclips-mannetjes.....	70
Zee-eenden*.....	73
Grote Zaagbek en Middelste Zaagbek.....	76
Duikers.....	78
Kuhls Pijlstormvogel en Grote Pijlstormvogel.....	82
Noordse, Vale en Grauwe Pijlstormvogel.....	85
Stormvogeltje, Vaal en Wilsons Stormvogeltje.....	87
Kuifduiker, Geoorde en Roodhalsfuut.....	90
Roerdomp en Kwak.....	94
Purperreiger.....	95
Zilverreigers.....	98
Aalscholver en Kuifaalscholver.....	101
Rode en Zwarte Wouw.....	105
Blauwe, Grauwe, Steppe- en Amerikaanse Blauwe Kiekendief.....	109
Havik en Sperwer.....	114
Buizerd, Ruigpootbuizerd en Wespendif.....	118

Steenarend en Zeearend	123
Valken: Slecht-, Boom- en Roodpootvalk en Smelleken	126
Bontbek-, Kleine en Strandplevier *	133
Grote plevieren: Zilver-, Goud-, Amerikaanse en Aziatische Goud- en Morinelplevier	135
Kleine, Temmincks en Drieteenstrandloper	143
De zeldzame strandlopers: Grijs-, Alaska-, Kleinste, Roodkeel- en Taigastrandloper	147
Bonapartes Strandloper en Bairds Strandloper	155
Bonte Strandloper, Krombekstrandloper, Breedbekstrandloper en Kanoet .	158
Kemphaan, Blonde Ruiters en Gestreepte Strandloper	163
Watersnip, Bokje en Poelsnip	167
Grutto's	170
Wulp en Regenwulp	174
Oeverloper en Amerikaanse Oeverloper *	175
Witgat en Bosruiter *	178
Tureluur en Zwarte Ruiters, Groenpootruiter en Poelruiter	180
Kleine en Grote Geelpootruiter	184
Franjepoten	186
Kleine, Middelste en Kleinste Jager	189
Drieteen-, Dwerg- en Vorkstaartmeeuw	197
Zwartkopmeeuw	200
Ringsnavelmeeuw	204
Zilver-, Kleine Mantel- en Grote Mantelmeeuw	209
Geelpootmeeuw en Pontische Meeuw	218
Grote en Kleine Burgemeester	229
Grote Stern en Lachstern	234
Moerassterns: Zwarte, Witvleugel-, Witwang- en Amerikaanse Zwarte Stern	239
Visdief, Noordse Stern en Dougalls Stern *	242
Alken	249
Duiven	253
Ransuil en Velduil	256
Gierzwaluw, Alpengierzwaluw en Vale Gierzwaluw	259
Grauwe, Daurische, Turkestaanse, Bruine, Roodkop- en Maskerklauwier ..	261
Klapekster, Kleine Klapekster en Steppeklapekster	268
Kraaien: Zwarte Kraai, Roek, Raaf, Kauw en Alpenkraai	271
Glanskop en Matkop	275
Veld-, Boom- en Kortteenleeuwerik	278

Roodstuitzwaluw	281
Cetti's Zanger	282
<i>Locustella</i> -zangers: Sprinkhaanzanger, Snor en Krekelzanger	284
Grauwe Fitis en Noordse Boszanger	287
Bruine en Raddes Boszanger	290
Bladkoning, Humes Bladkoning en Pallas' Boszanger	291
Goudhaan en Vuurgoudhaan	293
Fluiter en Bergfluiter en Balkanbergfluiter	295
Fitis en tjiptjaffen	297
Waterrietzanger *	302
Ongestreepte <i>Acrocephalus</i> -zangers	305
<i>Iduna</i> -spotvogels: Oostelijke Vale, Kleine, Sykes', Westelijke Vale en Griekse Spotvogel	309
<i>Hippolais</i> -spotvogels: Spotvogel en Orpheusspotvogel	312
<i>Sylvia</i> -zangers: Grasmus, Braamsluiper, Balkan-, Westelijke, Moltoni's Baardgrasmus, Tuinfluiter en Sperwergrasmus	314
Roze Spreeuw	320
Beflijster en Merel	321
Zanglijster en Grote Lijster	323
Nachtegaal en Noordse Nachtegaal	325
Gekraagde en Zwarte Roodstaart	328
Roodborsttapuit, Aziatische Roodborsttapuit en Paapje	330
Huismus en Ringmus	334
Grote Gele, Gele en Citroenkwikstaart	336
Rouwkwikstaart en Witte Kwikstaart	340
Grote Pieper, Duinpieper en Mongoolse Pieper	342
Kleine Piepers: Gras-, Boom-, Roodkeel-, Siberische Boom- en Petsjorapieper	347
Oever-, Water- en Pacifische Waterpieper	351
Groene vinken: Groenling, Sijs en Europese Kanarie	355
Bruine vinken: Kneu, Frater en Roodmus	359
Kleine, Grote en Witstuitbarmsijs	362
Kruisbek, Grote, Schotse en Witbandkruisbek	365
Cirlgors en Geelgors	369
Rietgors, Dwerggors, Bosgors en IJsgors	371
ALGEMENE BIBLIOGRAFIE	376
BIBLIOGRAFIE VOOR DE SOORTBESCHRIJVINGEN.....	376
REGISTER	382

* Illustraties geheel of hoofdzakelijk van Laurel Tucker; de rest is van Alan Harris

Dankwoord

Voor deze nieuwe editie wil Keith Vinicombe Dominic Mitchell en al het personeel van het tijdschrift *Birdwatch* bedanken voor hun hulp, aanmoediging en vrijgevigheid gedurende vele jaren. Een deel van de teksten in dit boek bestaat uit herziene en aangepaste artikelen, die oorspronkelijk werden geschreven voor *Birdwatch*, en Keith is Dominic dankbaar voor diens toestemming om ze te mogen gebruiken. Hij is ook Pete Fraser zeer dankbaar voor het verstrekken van up-to-date en niet-gepubliceerde gegevens over schaarse trekvogels. Dank ook aan Alan Bone, Robin Chittenden, Lee Evans, Rupert Higgins, Brian Lancaster, Sid Massey, Martin McGill, Nigel Milbourne, Richard Mielcarek, Killian Mullarney, Andy Musgrove, Mark Ponsford, Brian Rabbitts, Chris Trott en Jack Willmott voor de verschillende manieren waarop ze hebben geholpen. Alan Harris zou graag zijn vogelmetgezellen gedurende enkele decennia, namelijk de leden van de *Rye Meads Ringing Group* en de *North Thames Gull Group*, extra willen bedanken.

Wij zijn natuurlijk alle mensen dankbaar die met het originele boek hebben geholpen: dr. Tim Sharrock voor al zijn hulp en begeleiding; het *British Birds Identification Panel* dat de tekst en de platen controleerde; Alan Dean, wijlen Peter Grant, Steve Madge en dr. Malcolm Ogilvie voor hun waardevolle opmerkingen en redacteur David Christie. Van de *Wildfowl and Wetlands Trust* willen we Martin Brown, James Godfrey, Nigel Jarrett en Martin McGill bedanken voor het tonen van broedhokken in Slimbridge en voor het uitvoerig bespreken van de leeftijds- en de geslachtsbepaling van watervogels. Peter Colston, van wat nu het Natural History Museum in Tring is, was altijd behulpzaam tijdens onze verschillende bezoeken om balgen te controleren. Keith Vinicombe is Grahame Walbridge bijzonder dankbaar voor diens ongeëvenaarde kennis, en de volgende personen die op verschillende manieren geholpen hebben: Andy Barber, Martin Cade, Tim Cleeves, Andy Clements, Andy Davis, Pete Fraser, Andy Hawkins, Pete Hopkin, John Marchant, Chris Newman, Antony Merritt, Andy en Sally Middleton, Tony Pym, Dick Senior, Chris Stone en Nigel Tucker. Hij is ook eeuwig dank verschuldigd aan Chris en Theresa Stone en Geoff en Sarah Upton voor hun pogingen hem gezond te houden. Verschillende mensen hebben originele illustraties in bruikleen gegeven voor deze editie en we zijn daarvoor dank verschuldigd aan Tim en Ann Cleeves, Mike Harris, Vera Harris, Ian Kendall, Jane Marshall, Paul Roper, Chris en Theresa Stone, Paul Tout en Malcolm Wilson.

De auteur en illustrator nemen echter de volledige verantwoordelijkheid voor de eventuele fouten die in de eerste versie van het boek zijn geslopen. Last but not least is Keith zijn vrouw Jane eeuwig dankbaar voor al haar hulp, steun, geduld en begrip.

Inleiding

Dit boek is gebaseerd op de *Macmillan Field Guide to Bird Identification*, dat voor het eerst werd gepubliceerd in 1989 en als *Vogeldeterminatie. Handboek voor het determineren van vogels* in 1991 in het Nederlands verscheen. Het oorspronkelijke boek is geboren uit een ontmoeting in 1985 tussen Laurel Tucker en dr. Tim Sharrock, de laatste in zijn hoedanigheid van *Natural History*-consultant van uitgeverij Macmillan. Het idee was om een boek te produceren dat de problemen bij het determineren van ‘moeilijke vogels’ grondig zou aanpakken. Men was van mening dat de standaard veldgidsen, vooral als gevolg van gebrek aan ruimte en, in sommige gevallen, slechte illustraties, geen recht deden aan het probleem van het onderscheiden van gelijkende soorten. Het resultaat is, in essentie, een reeks goed geïllustreerde ‘mini’-artikelen. Het originele boek bleek een enorm succes te zijn, maar helaas is het al vele jaren uitverkocht. Het kiezen van de originele onderwerpen was problematisch, maar er werd besloten om vooral de regelmatig voorkomende Europese soorten die een probleem vormen voor de ‘gemiddelde vogelaar’ op te nemen en alleen die zeldzame vogels op te nemen die vaak worden verward met wat algemenere soorten.

In deze nieuwe versie hebben we het aantal beschreven soorten uitgebreid. De taxonomie volgt Mitchell & Vinicombe (2011). Het merendeel van de toevoegingen weerspiegelt gewoon de opmerkelijke veranderingen in de status van veel soorten in de afgelopen twintig jaar, in combinatie met veranderingen in de taxonomie, deels als gevolg van de vooruitgang in de studie van DNA. Net als bij het originele boek zijn tegenstrijdigheden onvermijdelijk geweest, het moeilijkste probleem was het naar het noorden oprukken van sommige soorten. Het is bijvoorbeeld moeilijk om de determinatie van de regelmatig voorkomende Spotvogel en Orpheusspotvogel te behandelen zonder de bespreking van Vale Spotvogel (nu opgesplitst in Oostelijke en Westelijke) en, vervolgens, Kleine Spotvogel, wat op zich weer leidt tot de onvermijdelijke bespreking van de onlangs afgesplitste Sykes’ Spotvogel. In andere gevallen blijft de discussie beperkt tot de meer algemene soort, omdat het in detail bespreken van de extreme zeldzaamheden buiten het bestek van dit boek valt.

Hoewel er in de afgelopen jaren een duidelijke trend is naar een bijna forensisch onderzoek van de kleinste veerdetails, biedt dit boek raad bij het in het veld determineren van vogels, wanneer de instinctieve beoordeling van vorm, vlucht, gedrag en roep net zo belangrijk zijn – de algemene indruk die een vogel geeft wordt vaak aangeduid als de ‘jizz’. Gehoopt wordt dat het eindresultaat, net als bij het origineel, niet alleen relatieve beginners zal aanspreken, maar ook ervaren waarnemers met hiaten in hun kennis.

Amerikaanse Blauwe Kiekendief *Circus hudsonius*

Verenkleed Adult mannetje Kenmerkend, verschilt als volgt van Blauwe Kiekendief. **1 ONDERVLEUGELS** Wit, sterk contrasterend met een duidelijkere, brede, gitzwarte achterrand (het krachtigst op armpennen). **2 BUITENSTE HANDPENNEN** Vijf zwarte buitenste handpennen (Blauwe toont er zes). **3 BOVENDELEN** Donkerder grijs, met meer verspreide bruine veren. **4 KOPKAP EN BUIK** Grijs kopkap contrasteert met een witte, oranjebruin-geklepte buik. **Juveniel** Verenkleed kan doen denken aan een juveniel Steppe of Grauwe, maar hij heeft de structuur van een Blauwe Kiekendief. De belangrijkste verschillen met Blauwe zijn als volgt. **1 BOA/KAP** 'Klassieke' juvenielen hebben een effen of zwaar gestreepte donkerbruine nekband (of 'boa'), die zich bijna sluit op de voorhals. Van opzij bekeken geeft dit de indruk van een donkere kap. **2 ONDERDELEN** De kap contrasteert sterk met de zeer opvallende oranjeachtige buik en de kleine ondervleugeldekveren die effen zijn of slechts licht gestreept. **3 ONDERZIJDE HANDPENNEN** Laat vaak een donkerder veld zien op de bases van de handpennen, hoewel sommige Blauwe Kiekendieven dit ook hebben. **4 BOVENDELEN** Duidelijk donkerder bruin van boven met een groot en contrasterend wit veld van bovenstaartdekveren. Hij kan warm roestbruine tinten op de vleugeldekveren en staart tonen. De determinatie wordt echter bemoeilijkt door het af en toe voorkomen van juveniele Blauwe Kiekendieven met een roodbruine buik. Bijgevolg moeten waarnemers van een potentiële Amerikaanse Blauwe Kiekendief proberen om foto's van een goede kwaliteit te maken en deskundig advies inwinnen. Voor meer gedetailleerde discussies, zie Grant (1983) en Martin (2008).

Referenties Grant (1983), Forsman (1999), Holling *et al.* (2012), Martin (2008), Stoddart (2012).

Havik *Accipiter gentilis* en Sperwer *Accipiter nisus*

Waar en wanneer Sperwer is in heel Nederland een algemene vogel. De Havik heeft zich de laatste decennia uitgebreid van de traditionele broedgebieden in bosrijke streken van O en Z Nederland naar het westen en broedt nu vrijwel overal, met inbegrip van de grote steden.

Algemene oriëntatie Havik is een beruchte 'beginnersvogel' en veel vogelaars gaan door een fase waarin ze Sperwers als Haviken determineren. Zijn determinatie vereist uiterste voorzichtigheid en het wordt ten zeerste aanbevolen dat waarnemers ervaring opdoen bij boshutten die zijn ingericht voor het waarnemen en fotograferen van bosvogels (adressen zijn online te vinden).

Grootte Groter dan Sperwer (vrouwje Havik gemiddeld ongeveer acht keer zwaarder dan mannetje Sperwer), maar het kan zeer moeilijk blijken om de grootte van een eenzame vogel nauwkeurig te beoordelen, in het bijzonder tegen de lucht of laag boven bossen in de verte. Hoewel vaak het tegendeel wordt beweerd, toont een Havik niet als 'Buizerdformaat', maar eerder als intermediair tussen Buizerd *Buteo buteo* en Sperwer. In directe vergelijking zijn ze ongeveer driekwart van de grootte van een Buizerd en misschien twee keer de grootte van een Sperwer, afhankelijk van het geslacht van de vogel. Vrouwje Havik is ca. 10% groter dan het mannetje, maar dit verschil wordt meestal pas duidelijk als ze samen worden gezien. Een Havik ziet er eerder 'groot' uit dan 'enorm', maar vogels in de verte of eenzame vogels hoog in de lucht zien er vaak helemaal niet bijzonder groot uit.

Slechtvalk

Havik

Buizerd

Sperwer

Zwevende roofvogels tonen relatieve vormen en maten.

De baltsvlucht van vrouwtje Sperwer met trage vleugelslag is heel anders dan de normale vlucht; onderstaartdekveren gespreid.

◀ **Adult vrouwtje Sperwer.** Tengere lichaamsbouw, sterke bandering, lange slanke poten en recht eindigende staart.

◀ **Adult Havik.** Toelopende 'hand' met subtiel uitstulpende armpennen en afgeronde staartpunt. Onderdelen veel witter dan bij de meeste Sperwers.

▶ **Adult vrouwtje Sperwer.** Korte, afgeronde vleugels (geheel sterk gebandeerd), korte kop, lange staart die recht eindigt.

▶ **Adult vrouwtje Havik.**

Door fijne bandering toont adult Havik erg wit van onder. Let op krachtige poten en voeten en de afgeronde staartpunt.

▶ **Juveniel Havik.** Staart kan bijna ruitvormig lijken.

▶ **Juveniel Havik.** Vooruitstekende kop en taps toelopende vleugels, afgeronde staartpunt.

▶ **Juveniel Sperwer.** Korte kop, afgeronde vleugels en lange, rechte staart. Onderdelen gebandeerd.

▶ **Adult mannetje Havik.** Onderstaartdekveren vaak duidelijk te zien van achteren bij ontspannen zittende vogels.

▶ **Juveniel Havik (links).** Let op proporties van kop, snavel en voeten. Crèmekleurige onderdelen met lengtestrepen, niet dwarsgebandeerd als bij juveniele Sperwer. **Sperwer (boven)** heeft een kleine kop en snavel en lange, slanke poten.

hardere noten, waaronder 'tongklakkende ratels' en enkele raspende frasen die aan Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* herinneren. Het *lu lu lu lu*-crescendo van Nachtegaal wordt minder vaak gehoord, maar hij heeft een opvallend vérdragend, laag *choc choc choc choc*, vergelijkbaar met het *jug jug jug* van Nachtegaal (Beaman & Madge 1998). Nachtegaal kan ook worden gevonden door een aantal kenmerkende roepen, maar vooral door een laag *tuc* en alarmerend laag, kikkerachtig *trrrrrrr* (en variaties van beide), evenals een luid, zeer indringend *wheet* of *piep*. Alle drie roepen zijn te horen in het broedgebied en de eerste twee ook van trekvogels. Noordse Nachtegaal heeft soortgelijke roepen, maar ze zijn meer afgeknepen en hoger, terwijl het indringende *wheet* van Nachtegaal wordt vervangen door een eenlettergrepig *whit* (Cramp 1988).

Karakter en verenkleed Noordse Nachtegaal lijkt op Nachtegaal als een alerte, stevige vogel met egaal verenkleed en een groot oog, geaccentueerd door een smalle, lichte oogring. Hij beweegt zich dicht boven of op de grond, waar hij tamelijk opgericht hipt op tamelijk lange, lichtroze poten. Zijn afgeronde staart wordt vaak langzaam op en neer bewogen, gespreid en deels opgericht. Terwijl Nachtegaal helder roodbruine bovendelen heeft met een iets meer kaneel-roodbruine staart, is Noordse Nachtegaal helemaal donkerder, valer en meer aardebruin, en toont minder contrast tussen de bovendelen en de staart. Die laatste is iets roodbruiner dan de rest van de bovendelen, maar mist de opvallende oranjeachtige tinten van Nachtegaal. Dit verschil in staartkleur is duidelijk zichtbaar in de vlucht, zelfs als de vogel de dekking induikt. Het andere gebied waarop je je dient te concentreren is de onderdelen. Nachtegaal is fraai beigewit van onder, vaak met een iets donkerdere en een fluwelen grijze tint op de zwakke wenkbrauwstreep en zijhals. Noordse Nachtegaal heeft een duidelijk donkerdere borst (vergelijkbaar in tint met de bovendelen) die subtiel en vaag gevlekt is. De vlekken kunnen moeilijk te zien zijn, maar duidelijk als het licht goed is. Hij heeft ook bruinere flanken. Vaak is er een meer uitgesproken zijstreep op de keel, een wat dikkere, stomper ogende snavel en vele hebben een duidelijk gele snavelopening, een beetje zoals bij net uitgevlogen jongen (hoewel veel Nachtegale dit tot op zekere hoogte ook tonen). Een klein verschil is dat Noordse Nachtegaal een kortere eerste handpen heeft dan Nachtegaal, niet reikend tot voorbij de handpendekveren in rust (bij Noordse Nachtegaal is deze 1 tot 10 mm korter dan de toppen van de handpendekveren, bij Nachtegaal komen ze er 15 mm voorbij; Svensson 1992). Dit is uiteraard van weinig nut als veldkenmerk, maar kan duidelijk zijn op een goede foto (en is een essentieel kenmerk om te controleren met de vogel in de hand).

Leeftijdsbepaling In de herfst kan eerste-winter van adult onderscheiden worden door de aanwezigheid van lichte vlekken op de toppen van de grote dekveren en tertials, en soms op de bovenstaartdekveren. Bij adult zijn deze veren gewoon bruin. In het voorjaar bewaren veel eerstejaarsvogels sporen van deze kenmerken en dergelijke vogels hebben ook meer gesleten staartpenen (Svensson 1992).

Valkuilen Sommige Nachtegale kunnen ook vrij prominente zijstrepen op de keel hebben en een grijze zweem op de borst, die zich kunnen manifesteren als duidelijke vlekken (Rogers *et al.* 2005). Dit geldt met name in de herfst, wanneer de lichte toppen van de grijsgetinte borstveren de indruk van een diffuus gevlekte borst kunnen geven. Een lichte borstband is ook te zien bij lentevogels, met zeer zwakke vlekken op de zijborst. Ook sommige Noordse Nachtegale zijn warmer bruin van boven dan andere, met af en toe individuen die zeer problematisch zijn (Beaman & Madge 1998). Bijgevolg moet voorzichtigheid worden betracht bij het determineren van een potentiële Noordse Nachtegaal, vooral in de herfst.

Noordse Nachtegaal. Let op het donkerbruine verenkleed met grijze of olijfbroine tinten. Donkere zijkeelstreep contrasterend met lichtere keel en snorstreep, gevlekte grijze borst; donkere toppen op de onderstaartdekveren vaak duidelijk.

Gelijkmatig verdeelde handpentoppen. Let op dat de 1e handpen zeer kort is en de toppen van de handpendekveren niet bereikt.

Nachtegaal. Warm roodbruin, vooral op stuit en staart. Lichte teugel en vage wenkbrauwstreep, niet-contrasterende keel, buik crèmekleurig. 1e handpen langer dan handpendekveren.

Sommige vogels onduidelijk. Deze nachtegaal is grijzer dan gewoonlijk, hoewel de staart en stuit nog roodbruin zijn. Mits goed gezien kan de lengte van de 1e handpen uitsluitsel geven.

Nachtegaal *L. m. golzii*

Cramp (1988) beschreef drie ondersoorten van Nachtegaal: de nominaat *megarhynchos* wordt vervangen in de Kaukasus, O Turkije en het Midden-Oosten door *africana*. Verder naar het oosten in C Azië is de ondersoort *golzii* (voorheen *hafizi*, maar de naam *golzii* dient voorrang te krijgen; Dickinson 2008). De verschillen tussen de drie ondersoorten lijken clinaal te zijn, maar *golzii* verschilt duidelijk van nominaat *megarhynchos* door zijn lichtere uiterlijk – grijzer van boven, zandbeige op de borst en wit op de buik en flanken – met witachtige teugel en een nogal opvallende voorwenkbrauwstreep. De randen op de slagpennen zijn zandkleurig grijs en de lichte toppen op de middelste en grote dekveren vormen twee lichte vleugelbanen; de oksels en ondervleugeldekveren zijn crèmekleurig (*africana* is enigszins intermediair). *Golzii* is nog niet waargenomen in Nederland, maar wel in Groot-Brittannië (alle in oktober). Foto's tonen een verrassend onderscheidende vogel, die niet alleen kouder zandkleurig grijs van boven en witter van onder is, maar ook groter was en een langere staart had dan de nominaat, met duidelijke lichte toppen op de grote dekveren en bovenstaartdekveren (Bradshaw *et al.* 2004, Rogers *et al.* 2004).

Referenties Beaman & Madge (1998), Bradshaw *et al.* (2004), Cramp (1988), Dickinson (2008), Rogers *et al.* (2004), Svensson (1992).

Register

Cursieve getallen verwijzen naar de illustraties; getallen in **vet** verwijzen naar de hoofdstekst over de soort. Alle belangrijke soorten zijn opgenomen.

A

- Aalscholver** 80, 81, **101–102**, 103, 104
 Kuif- 93, 101, 103, **104–105**
 Mediterrane Kuif- **105**
- Acanthis cabaret* 355, **362**
flammea 355, **364**
flammea islandica **364**
flammea rostrata **364**
hornemanni **364**
hornemanni exilipes **364**
hornemanni hornemanni **365**
- Accipiter gentilis* **114**
nisus 114, 127
- Acrocephalus agricola* **308**
arundinaceus 312
dumetorum **307**
paludicola 175, **302**
palustris **305**, 312
schoenobaenus 285, 303, 309, 315
scirpaceus 284, 285, **305**, 312
scirpaceus fuscus 307
- Actitis hypoleucos* 144, **175**, 178
macularius **175**
- Aix galericulata* **41**
sponsa 41, **43**
- Alauda arvensis* **278**, 343
- Alca torda* **249**
- Alk** **249–250**, 251, 252, 253
 Kleine 251, **252**
- Alle alle* **252**
- Anas acuta* **52**
americana 44, **46**
carolinensis **56**
clypeata **52**
crecca **54**
cyanoptera **58**
discors 57
penelope **44**, 201
platyrhynchos **49**, 70
querquedula **56**
sibilatix 48
strepera **51**
- Anser albifrons albifrons* **29**
albifrons flavirostris **30**, 31
anser **25**, 31
anser rubrirostris **25**
brachyrhynchus **25**, 31, 35
caerulescens 31, **32**
caerulescens atlanticus 31, **32**
caerulescens caerulescens 31, **34**
cygnoides 31
erythropus **30**, 34
fabalis **29**
indicus 31
rossii **34**
serrirostris **28**
- Anthus campestris* 280, **343**, 350
cervinus **350**
godlewskii **344**
gustavi **351**
hodgsoni **350**
petrosus 344, 348, **352**
petrosus littoralis **354**
pratensis **347**, 352

- richardi* 343
rubescens 354
spinoletta 344, 352
trivialis 339, 347, 358
Appelvink 366
Apus affinis 259
apus 129, 259
apus pekinensis 261
caffer 259
melba 259
pacificus 259
pallidus 260
Aquila chrysaetos 123
Ardea alba 98
cinerea 95, 98, 124
purpurea 95
Ardeola ralloides 101
Arend, Steen- 123–124, 125
 Zee- 123, 124–126, 125
Asio flammeus 256
otus 256
Aythya 59
affinis 63
americana 69
collaris 65
ferina 62
fuligula 62
marila 59
nyroca 66
- B**
-
- Baardgrasmus**, Balkan- 316, 317
 Moltoni's 318
 Westelijke 316, 317, 318
Baardman 283
Barmsijs, Groenlandse 360, 364
 Groenlandse Witstuit- 363, 365
 Grote 355, 360, 362, 363, 364, 365
 IJslandse 364
 Kleine 355, 360, 362–363
 Witstuit- 362, 363, 364–365
Bladkoning 288, 291, 292, 293, 294, 295
 Humes 291, 292–293, 294
Bokje 162, 167–169, 168, 169
Boszanger, Bruine 289, 290
 Noordse 287, 288, 289, 290
 Pallas' 291, 293, 294, 295
 Raddes 289, 290, 291
 Swinhoes 288
Botaurus lentiginosus 95
stellaris 94
Braamsluiper 314, 315–317, 316, 317, 371
Branta bernicla 38
bernicla bernicla 38, 40
bernicla hrota 38, 40
bernicla nigricans 38, 40
canadensis 35, 36
canadensis interior 36
canadensis parvipes 38
hutchinsii 35, 36
leucopsis 35
Brilduiker 72
Bubulcus ibis 100
ibis coromandus 101
Bucephala clangula 72
Buizerd 105, 107, 108, 114, 115, 118, 119,
 120, 122, 123, 274
 Ruigpoot- 118–119, 120
Burgemeester, Grote 194, 212, 229–232,
 230, 231, 234
 Kleine 212, 229–232, 230, 231, 232,
 233, 234
Buteo buteo 105, 114, 118, 123, 274
Buteo lagopus 118

Gids voor het determineren van vogels

Als je wel een vogelfamilie herkent, maar twijfelt over welke soort je ziet, dan biedt deze vogeldeterminatiegids uitkomst! Hierin worden namelijk soorten die op elkaar lijken overzichtelijk naast elkaar gezet, waardoor je goed kunt zien wat de (kleine) verschillen zijn.

De kenmerken van vogels die lastig van elkaar zijn te onderscheiden, zie je in deze gids tot in detail getekend en beschreven. In totaal komen 1250 vogelsoorten aan bod. Met de aanvullende informatie kun je een scherper oog ontwikkelen, waardoor je voortaan direct ziet of je met een zilvermeeuw of geelpootmeeuw te maken hebt.

- **Praktische gids: goed te gebruiken bij het spotten en handig als naslagwerk.**
- **Voor vogelaars van alle niveaus!**